

того, що ви можете запропонувати вашій аудиторії (колегам, учням, батькам). Ваша цифрова репутація – це ваш бренд. Вона безпосередньо пов'язана з тим, що ви представляєте, контентом, яким ви ділитесь, вашою аудиторією та вашою філософією викладання. Ваш бренд може демонструвати, що ви заслуговуєте на довіру, і пропонуєте якісний контент, глибокі коментарі та досвід. Ваш бренд говорить вашій аудиторії, що те, що ви пропонуєте, дійсно має цінність.

Література

1. Біденко С. Як формувати репутацію вашого підлітка в Інтернеті. *Освіта.ua*. URL: <https://osvita.ua/school/74761/>.
2. Кравченко А. Репутація у цифровому середовищі: як її не втратити?. *Українформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3331828-reputacia-u-cifrovomu-seredovisi-ak-ii-ne-vtratiti.html>.
3. 10 Ways Teachers Can Manage Their Online Reputations. *EdNews Daily*. URL: <https://www.ednewsdaily.com/10-ways-teachers-can-manage-their-online-reputations/>.
4. A teachers guide to managing your professional online reputation. URL: <https://hwb.gov.wales/keeping-safe-online/resources/a-teacher-s-guide-to-managing-your-professional-online-reputation>.
5. Gupta P. Tips for Teachers for Creating Good Digital Reputation. *EdTechReview*. URL: <https://www.edtechreview.in/trends-insights/insights/digital-reputation-for-teacher>.
6. Managing your Online Reputation. *webwise.ie*. URL: <https://www.webwise.ie/teachers/managing-your-online-reputation/>.
7. Protect your digital reputation. *James Cook University*. URL: <https://www.jcu.edu.au/information-and-communications-technology/secure-it/protect-my-personal-information>.

Інформаційна компетентність як чинник успішної соціалізації особистості в сучасному цифровому середовищі

Тетяна Горбенко

---

*Хто володіє інформацією, той володіє світом.
У. Черчілль*

Сьогодні взаємодія в суспільстві в цілому, а між учасниками освітнього процесу зокрема, кардинально відрізняється від взаємодії минулих років. Освітній процес, навчання, виховання, спілкування перейшли в площину цифрового простору. В умовах сучасного інформаційного суспільства пересічна особистість постійно перебуває в контексті основних подій глобалізованого світу. Технологічні засоби зв'язку дають можливість отримувати інформацію з різних джерел і від різних користувачів, які мешкають у різних куточках Землі.

Взаємне співіснування спільноти неможливе без обміну думками, ідеями, суб'єктивними враженнями, фактами та гіпотезами, саме тому ключовою ознакою соціалізації особистості є формування потреб брати й віддавати інформацію, що забезпечуються на психологічному рівні процесами спілкування, мислення, відчуття. Потреба в інформаційній взаємодії з іншими членами соціального утворення іноді перевершує нагальні, об'єктивні потреби людини у знаннях для

вирішення поточних завдань. Цифрове інформаційне середовище, на сьогоднішній день, є одним з основних чинників соціалізації особистості [3].

Сучасна молодь активно використовує інформаційні ресурси мережі для отримання знань і конструювання свого світосприйняття. У соціальних мережах інформаційна стрічка, яка є ресурсом побудови моделі світу, формується на основі як власних уподобань користувача, так і тих особистостей, які знаходяться в статусі співрозмовників-товаришів, френдів. Це розширює межі пізнання людиною світу, але може завести її занадто далеко від неї самої.

У Законі України «Про освіту» прописано мету повної загальної середньої освіти: всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. Досягнення цієї мети забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Однією з таких ключових компетентностей є інформаційна [7].

Поняття «інформаційна компетентність» достатньо широке. Інформаційна компетентність у найбільш прогресивних моделях сучасної школи освоюється та застосовується в усьому освітньому процесі, у різних предметах і формах навчальної та виховної діяльності. Як робоче можна прийняти таке означення: інформаційна компетентність – це якість особистості, яка передбачає наявність знань і вмінь у галузі роботи з інформацією і застосування ІКТ, а також здатність, готовність і досвід використання засобів ІКТ для розв'язання інформаційних проблем, для самостійного здобуття знань з інформації [3].

Інформаційна компетентність – уміння добувати, осмислювати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел.

Як зазначають сучасні дослідники, інформаційна компетентність у вузькому значенні пов'язана з умінням використовувати інформаційні технології, засоби та методи. Як зауважують А. Ахаян, О. Кизик, це власне компетентність у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. У широкому значенні – з умінням переосмислювати інформацію, розв'язувати інформаційно-пошукові задачі, використовуючи бібліотечні та електронні інформаційно-пошукові системи, тобто здійснювати інформаційну діяльність із використанням як традиційних, так і нових технологій.

В основі інформаційної компетентності лежать уміння знаходити, здобувати, опрацьовувати, фіксувати, систематизувати і використовувати необхідну інформацію.

Інформаційна компетентність визначається предметними, галузевими та ключовими компетентностями і в її структурі виділяють такі компоненти [4]:

- *когнітивний*: відображає процеси переробки інформації на основі мікрокогнітивних актів (аналіз інформації, що надходить, формалізація, порівняння, узагальнення, синтез із наявними базами знань, розробка варіантів використання інформації та прогнозування використання нової інформації, взаємодія її з наявними базами знань, організація зберігання та відновлення інформації в довгостроковій пам'яті);
- *ціннісно-мотиваційний*: полягає у створенні умов, які сприяють входженню старшокласника у світ цінностей, що надають допомогу у

виборі важливих ціннісних орієнтацій; характеризує ступінь мотиваційних спонук людини, що впливають на ставлення індивідів до роботи й до життя в цілому (виділяються чотири домінуючі типи спонук – до досягнень, приналежності до групи, володіння владою, компетентності);

- *техніко-технологічний*: відображає розуміння принципів роботи, можливостей і обмежень технічних пристроїв, призначених для автоматизованого пошуку й обробки інформації; знання відмінностей автоматизованого й автоматичного виконання інформаційних процесів; уміння класифікувати задачі за типами з подальшим вирішенням і вибором певного технічного засобу залежно від його основних характеристик; включає: розуміння суті технологічного підходу до реалізації діяльності; знання особливостей засобів інформаційних технологій з пошуку, переробки і зберігання інформації, а також виявлення, створення та прогнозування можливих технологічних етапів із переробки інформаційних потоків; технологічні навички й уміння роботи з інформаційними потоками (зокрема, за допомогою засобів інформаційних технологій);
- *комунікативний*: відображає знання, розуміння, застосування мов (природних, формальних) та інших видів знакових систем, технічних засобів комунікації в процесі передавання інформації від однієї людини до іншої за допомогою різноманітних форм і способів спілкування (вербальних, невербальних);
- *рефлексія*: полягає в усвідомленні власного рівня саморегуляції особистості, за якого життєва функція самосвідомості полягає в самоврядуванні поведінкою особи, а також у розширенні самосвідомості, самореалізації.

Необхідно звернути увагу, що в інформаційному суспільстві в особистості виникає коло психологічних проблем: невпевненість у собі, своїх силах, перевантаження, побоювання «зробити щось не так»; відсутність мотивації до роботи з ІКТ; неспроможність усвідомлювати наслідки інформаційного впливу на психіку; залежності від Інтернету (А. Войскунський, О. Камінських та ін.); відсутність здатності до саморегуляції та самоорганізації в умовах існування, що постійно змінюються; занижена самооцінка, самотність; пошук нових форм самовираження; анонімність і віртуальна свобода; інформація як механізм маніпулювання суспільством; вплив Інтернету на особистість (Ю. Бабаєва та ін.); проблеми віртуальної комунікації (О. Белінська, А. Жичкіна та ін.) тощо.

На протилежність особистісному спілкуванню значна перевага віддається спілкуванню в Інтернет-мережах, яке характеризується мобільністю, доступністю, а іноді й анонімністю. Відомо, що формування особистості відбувається за допомогою власного досвіду й участі в соціальних контактах, у процесі яких передається й засвоюється соціальний досвід, відбуваються зміни структури і сутності взаємодіючих суб'єктів, формується вся різноманітність людських індивідуальностей, відбувається соціалізація особистості. Потреба у спілкуванні як базова потреба людини до саморозвитку, самореалізації задовольняється через діалог з іншими людьми [6].

Комунікативно-мовленнєвий компонент спілкування в Інтернет-мережах представлений у вигляді лайків і репостів, на відміну від діалогу як форми усного

мовлення в підлітковому віці. Отже, унаслідок залежності від Інтернету відбувається порушення діалогічності спілкування, що ускладнює процес соціалізації підлітків у несталому інформаційному просторі, в якому вони зростають.

У цифрових соціальних мережах вектори пізнання задають ті люди, які знаходяться в нашому контактному оточенні в статусі «друзів». Якщо до появи цифрової соціальної мережі контактним оточенням були суб'єкти, з якими людина взаємодіяла в повсякденному житті, то в цифровій мережі контактування як спосіб певної фізичної та інтелектуальної взаємодії може бути виключеним. Відбувається залучення особистості до інформаційного контенту без залучення до повноцінної діяльності, з якою цей контент пов'язаний. Сформованість інформаційної компетентності у здобувачів освіти – одна з найважливіших умов соціалізації в цифровому просторі.

Формування інформаційної компетентності є сукупністю духовних цінностей у сфері інформаційних відносин, створених людством упродовж його історії. У період переходу до інформаційного суспільства необхідно підготувати особистість до швидкого сприйняття та опрацювання великих об'ємів інформації, оволодіння сучасними засобами, методами та технологією роботи з інформаційними ресурсами.

Щоб сформувати інформаційну компетентність здобувача освіти, педагог має працювати у відповідному напрямі:

- формувати міцні базові знання учнів;
- учити, де і як знайти необхідну інформацію з конкретного питання;
- формувати вміння застосовувати необхідні новітні інформаційні технології;
- розвивати здатність відфільтровувати тільки актуальну та корисну інформацію;
- формувати навички аналізу інформації, учити помічати закономірності та використовувати їх, прогнозувати й робити висновки;
- формувати вміння на основі аналізу попередньої інформації мати власну точку зору.

Узагальнюючи, зазначимо, що процеси соціалізації на відстані мають специфічний спектр різноманітних якостей, над якими потрібно постійно працювати, готувати підростаюче покоління майбутніх активних користувачів соціальних мереж до оновленого ритму життя, де віртуальна реальність спонукає оцінювати наявні механізми соціалізації крізь призму необхідного досвіду. В умовах обмеження міжособистісних контактів процес соціалізації набуває змістової своєрідності, оскільки значною мірою ґрунтується на опосередкованих способах (через використання психологічних резервів уяви, прогнозування) – не менш важливих для вдосконалення особистості. Отже, володіння інформаційною компетентністю на різних життєвих етапах, доцільна взаємодія та соціалізація дають можливість подальшого ціннісного зростання особистості в усій повноті її соціальних взаємин.

Література

1. Бучма В. В. Соціалізація підлітків в умовах інформаційного простору. *Філософські обрії*. 2019. № 42. С.141 – 144. URL: http://pnpu.edu.ua/ua/philosophical_horizons.php
2. Грицька Т. С. Етапи формування інформаційних компетентностей учнів. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2010. № 1. С.41 – 42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/komp_2010_1_14.

3. Кириченко В. В. Особистість у сучасному інформаційному суспільстві: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. 245 с.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: колективна монографія. Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.
5. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. Національна академія педагогічних наук України. Київ, 2021. 52 с.
6. Корніяка О. М. Психологія комунікативної культури школяра: монографія. Київ: Міленіум, 2006. 336 с.
7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017р. №2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.
8. Семко Л. П. Компетентнісний підхід до навчання інформатики в основній школі. *Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. 2013. № 4. С. 63 – 67.
9. Семко Л. П. Формування інформаційних компетенцій на уроках інформатики в основній школі. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Компетентнісні засади змісту освіти в 11-річній школі» (28-29 березня 2013 року)*. Київ: Оберіг, 2013. С. 435–439.
10. Токарева Н. М. Комунікативна компетентність як індикатор психічного здоров'я сучасних підлітків. *Матеріали Всеукраїнської конференції з міжнародною участю «Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми» (31 травня 2018 року)*. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018. С. 226–229.
11. Тришина С. В. Інформаційна компетентність як педагогічна категорія: URL:https://lib.iitta.gov.ua/719931/1/%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%BA%D0%BE_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%202020.pdf

---

Відкритий та безпечний інформаційно-цифровий простір у закладі освіти

Наталя Паладій

*Школа має стати місцем,
де виховується здорове та
компетентне покоління...*

Олена Зеленська

Технології сьогодні дають змогу комфортніше отримувати послуги, заощаджувати час і зусилля, а інколи навіть рятують життя. До «цифри» активно підключається й освітня галузь України, що покликана налагодити комунікацію між батьками та педагогами, надавати інформацію про освітній процес і потреби освітян, забезпечувати безпеку – як даних, так і в самих освітніх закладах. Сьогодні особливо важливо, щоб освітні процеси витримували виклики сучасного світу та наших реалій.

Сучасне *цифрове середовище* є важливим джерелом соціокультурного розвитку та освіти дітей і молоді. Медіа стали інструментом неформальної освіти, яка набуває все більшої популярності, призводячи до масштабної кризи інститутів формальної освіти (якими традиційно виступають заклади вищої, середньої та дошкільної освіти). Засобом виходу з кризової ситуації є зрощення традиційних і новітніх форм організації освітнього простору, поєднання очної та дистанційної, синхронної та асинхронної, змішаної та адаптивної, хмарної та мобільної форм